

Tecnologia Industrial 1r Batxillerat

Artur Arroyo

Tecnologia Industrial 1r Batxillerat

1 Propietats i assaigs

- Els materials i els processos industrials
- Propietats mecàniques
- Propietats tèrmiques

Criteris de selecció de materials

- **Les propietats.** Per exemple, per un pot de cuina, ha de ser bon conductor de la calor.
- **Les qualitats estètiques.** Per exemple, en objectes de seguretat que han de ser localitzats ràpidament.
- **El procés de fabricació.** Per exemple, es disposa de la maquinaria necessària per treballar el material?
- **El cost.** S'ha de tenir en compte la rendibilitat del producte final.
- **La disponibilitat.** S'ha de tenir en compte la *vida prevista* al mercat.
- **L'impacte ambiental.** En operacions d'extracció i transformació de les matèries primeres i reciclatge quan ha finalitzat la vida útil del producte.

Resistència mecànica i assaig de tracció I

La **resistència mecànica** és la capacitat que té un material per suportar esforços sense deformar-se o trencar-se.

Distingim els següents tipus d'esforç:

- **De tracció:** quan intenten estirar.
- **De compressió:** quan intenten aixafar.
- **De flexió:** quan intenten doblegar.
- **De torsió:** quan intenten retorçar.
- **De cisallament:** quan intenten tallar.

Resistència mecànica i assaig de tracció II

- 1 **Models de deformació i comportament mecànic.** Parlem de *deformacions elàstiques* quan es retira l'esforç i aquestes no són permanents. Si la deformació roman, es parla de *deformació plàstica*. Els materials *fràgils* són aquells que apenes s'han començat a deformar ja es trenquen. Els materials *dúctils* es poden estirar en fils molt llargs sense trencar-se. Els *maleables* es poden estirar en làmines de gruix molt petit. El *vinclament* és la deformació (corbament) d'un objecte sotmés a un esforç de compressió.
- 2 **Assaig de tracció** L'assaig de tracció és una de les proves de laboratori més utilitzades i que més informació proporciona sobre les propietats mecàniques dels materials.

Resistència mecànica i assaig de tracció III

3 Esforç unitari

L'**esforç unitari** (σ) o simplement *esforç*, és la relació entre la força F aplicada a un material i la secció A sobre la qual s'aplica.

$$\sigma = \frac{F}{A} \text{ N/mm}^2 (\text{MPa})$$

Exemple

Calculem l'esforç que pateix una barra d'acer de diàmetre $D = 10 \text{ mm}$ al aplicar-li una força de tracció $F = 2000 \text{ N}$.

$$\sigma = \frac{2000 \text{ N}}{\pi \cdot (5 \text{ mm})^2} = 25,46 \text{ MPa}$$

Resistència mecànica i assaig de tracció IV

4 Allargament unitari

Quan s'aplica un esforç de tracció prou intens a un material, aquest s'allarga.

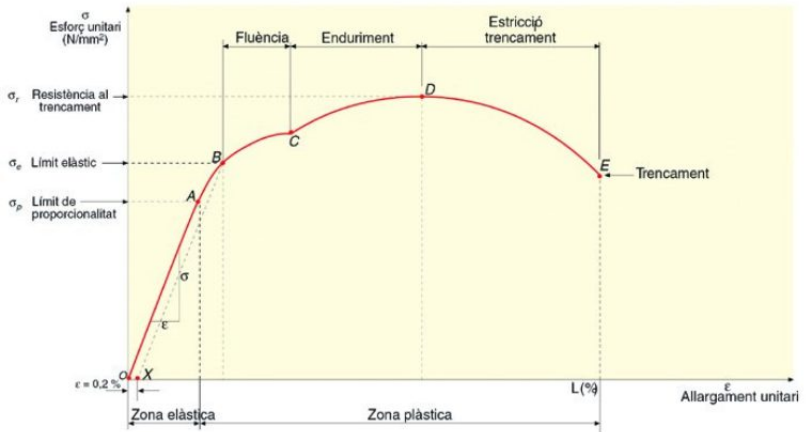
L'**allargament unitari** (ε) és la relació entre l'allargament ΔL d'una peça i la llargària inicial L_0 que tenia abans d'aplicar l'esforç de tracció.

$$\varepsilon = \frac{\Delta L}{L_0} = \frac{L_f - L_0}{L_0}$$

5 Diagrama de tracció

En aquests assaigs es fan servir provetes normalitzades, de secció circular que són sotmeses a esforços de tracció fins a trencar-les.

Resistència mecànica i assaig de tracció V

Resistència mecànica i assaig de tracció VI

6 Zona elàstica (O-A)

en aquesta zona, les deformacions produïdes són elàstiques. També s'anomena *zona proporcional* (es compleix la llei de Hooke)

$$\sigma_p = E \cdot \varepsilon$$

on E és el mòdul elàstic o de Young del material i σ_p és l'esforç dins el límit de proporcionalitat. El valor del mòdul de Young es pot interpretar com la *rigidesa* del material, com més gran és, més rígid és el material i, per tant, menor és la deformació elàstica produïda quan hi apliquem un esforç.

Resistència mecànica i assaig de tracció VII

7 Zona plàstica (A-E)

Límit elàstic (A-B) A partir del punt *A* comencen les deformacions permanents. Al punt *B* se situa el límit elàstic. Els elements de màquines i estructures es dissenyen amb unes dimensions que els permetin treballar per sota del seu límit elàstic, per tal d'evitar deformacions perilloses. Es defineix el *coeficient de seguretat* com

$$n = \frac{\sigma_e}{\sigma_t}$$

on σ_t és l'anomenada tensió de treball que és l'esforç unitari màxim al qual s'ha de veure sotmesa la peça.

Zona de fluència (B-C) i enduriment (C-D) En la zona de *fluència* el material s'allarga sense gairebé incrementar l'esforç. En el tram C-D l'enduriment del material, provocat per

Resistència mecànica i assaig de tracció VIII

la deformació, fa que calgui augmentar l'esforç per continuar deformant el material.

Estricció i trencament (D-E) Quan s'arriba al punt D, comença el trencament de la proveta. L'esforç al punt D es coneix com a *esforç de trencament* (σ_r). L'esticció és la disminució de la secció en un punt de la proveta.

Característiques mecàniques d'alguns materials

Al fer un assaig de tracció s'obtenen unes quantitats i per cada material podem dir que el valor de E (mòdul elàstic) ens indica la rigidesa, el de σ_e (límit elàstic) l'elasticitat, el de σ_t (esforç de trencament) la resistència mecànica i el de ε (allargament unitari) la plasticitat del material.

Recordem que la densitat ρ és una característica intrínseca dels materials i relaciona la massa amb el volum.

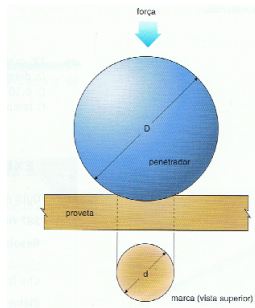
$$\rho = \frac{m}{V}$$

i amb la definició de pes d'un cos $P = m \cdot g$, tenim $P = \rho \cdot g \cdot V$, expressió que permet trobar el pes d'un cos sabent la seva densitat i volum.

La duresa I

La **duresa** és la resistència o oposició que presenta un material a ser **ratllat** o **penetrat** per un altre material.

1 Assaig de duresa Brinell

La duresa II

S'aplica una càrrega damunt l'esfera durant un temps. Després es retiren la càrrega i l'esfera i es mesura el diàmetre de la marca que s'ha produït sobre la mostra. El grau de duresa s'obté a partir de l'expressió

$$HBW = 0,102 \cdot \frac{F}{A}$$

on

- HBW : grau de duresa Brinell (sense unitats).
- 0,102: constant (igual a $\frac{1}{g}$ amb g acceleració de la gravetat).
- F : càrrega aplicada (N).

La duresa III

- A : superfície de la marca deixada sobre la proveta (mm^2). Per obtenir el valor de la superfície de la marca es mesura el seu diàmetre i es fa l'operació

$$A = \frac{\pi \cdot D[D - \sqrt{D^2 - d^2}]}{2}$$

Les característiques de l'assaig s'indiquen de la manera següent:

$$XX \text{ HBW } (D/C/t)$$

on

- XX : grau de duresa Brinell.
- D : diàmetre del penetrador (mm).
- C : $0,102 \cdot F$ (F és la càrrega aplicada en N).
- t : temps que ha durat l'aplicació de la càrrega (s).

La duresa IV

Exemple

Quin és el significat de 187 *HBW* 5/750/20?

El material assajat té una duresa Brinell de 187. L'assaig s'ha fet amb un penetrador de diàmetre $D = 5 \text{ mm}$ amb una càrrega

$$F = \frac{C}{0,102} = \frac{750}{0,102} = 7353 \text{ N aplicada durant } 20 \text{ s.}$$

- ② **Relació entre la duresa i la resistència a la tracció.** Hi ha una relació de proporcionalitat entre la duresa i la resistència al trencament σ_r donada, en el cas dels acers per

$$\sigma_r = 3,25 \cdot HBW$$

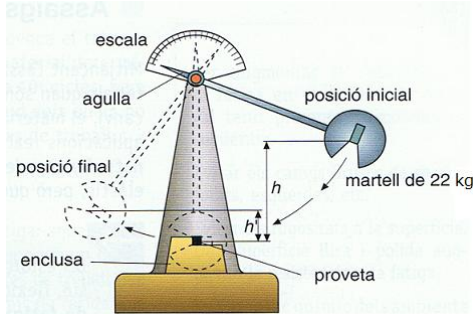

Tenacitat

La **tenacitat** es defineix com la capacitat de resistència al xoc.

Es coneix amb el nom de **Resiliència** l'energia necessària per trencar un material amb un sol cop.

Assaig Charpy

Assaigs de fatiga I

Anomenem **esforços de fatiga** als esforços que alternen el seu sentit d'aplicació de manera repetitiva o cíclica en el temps.

L'assaig de fatiga intenta reproduir les condicions de treball reals dels materials. Els resultats de l'assaig es representen en un gràfic que es coneix per **corba S-N** o **diagrama de Wöhler**. A l'eix vertical es representa l'amplitud de l'esforç aplicat i a l'eix horitzontal el nombre de cicles N a què ha estat sotmesa la proveta fins al seu trencament. A partir de la corba S-N es defineixen dos valors importants:

- **resistència a la fatiga**: valor de l'amplitud de l'esforç que provoca el trencament del material després d'un nombre determinat de cicles.

Assaigs de fatiga II

- **vida a la fatiga**: nombre de cicles de treball que pot suportar un material per a una determinada amplitud de l'esforç aplicat.

Anomenem **límit de fatiga** al màxim valor de l'amplitud de l'esforç a aplicar perquè no es trenqui en un nombre infinit de cicles. No tots els materials tenen límit de fatiga.

Assaigs no destructius o de defectes I

Els assaigs no destructius s'apliquen a peces elaborades per determinar la presència (o absència) de defectes interns. Aquests poden ser, entre d'altres, esquerdes, porus, inclusions, etc. Els assaigs no destructius més importants són els *magnètics*, *per raigs X i raigs gamma* i els assaigs per *ultrasons*.

- 1 **Assaigs magnètics** Reservat a materials ferromagnètics, es basen en l'anàlisi del comportament del camp magnètic dins un material.
- 2 **Assaigs per raigs X i raigs gamma** Es fa passar radiació a través de la peça a examinar i s'analitza la imatge obtinguda en una placa fotogràfica. Si no hi ha defectes, la placa ha de quedar impressionada de forma uniforme.

Assaigs no destructius o de defectes II

- ③ **Assaigs per ultrasons** Els ultrasons són ones mecàniques de freqüència superior a la màxima audible per l'oïda humana. Una de les modalitats d'assaig consisteix a situar l'emissor i el receptor sobre la mateixa cara de la peça que s'assaja. Si hi ha algun defecte, l'eco que detecta el receptor no serà l'esperat.

Conductivitat tèrmica I

Hi ha dues propietats tèrmiques que tenen importants aplicacions tecnològiques: la conductivitat tèrmica i la dilatació tèrmica.

La **conductivitat tèrmica** és la facilitat que ofereix un material per permetre el flux d'energia tèrmica a través seu.

El següent resultat pot ser útil:

$$Q = \lambda \frac{A \cdot t \cdot \Delta T}{L}$$

on

- Q : Quantitat de calor transmesa (J)
- λ : conductivitat tèrmica del material ($W/m \cdot ^\circ C$) o ($W/m \cdot K$)

Conductivitat tèrmica II

- A : superfície de contacte entre les dues masses tèrmiques o entre les dues zones que es troben a diferent temperatura (m^2)
- t : temps transcorregut (s)
- ΔT : diferència de temperatures ($^{\circ}C$) o (K)
- L : gruix del material o distància entre les dues zones a diferent temperatura si es tracta d'un mateix cos (m)

El quocient $\frac{Q}{t}$ s'anomena **potència tèrmica** P_t . Així doncs, podem determinar la potència tèrmica transmesa com:

$$P_t = \lambda \frac{A \cdot \Delta T}{L}$$

Dilatació tèrmica

La **dilatació tèrmica** és el fenomen que provoca l'augment de les dimensions d'un material, especialment els metalls, quan augmenta la temperatura.

La dilatació lineal es calcula amb:

$$\frac{\Delta L}{L_0} = \alpha \Delta T$$

on

- $\Delta L = L_f - L_0$: diferència entre la llargària final i la inicial.
- L_0 : llargària inicial.
- α : coeficient de dilatació lineal propi del material (en $^{\circ}\text{C}^{-1}$)
- $\Delta T = T_f - T_0$: diferència entre la temperatura final i la inicial $^{\circ}\text{C}$